

**“MAKTABGACHA YOSHDAGI BOLALARDA QO’G’IRCHOQ TEATRI
PERSONAJLARINI YASASH ORQALI BADIY IJODIY
QOBILIYATLARINI SHAKLLANTIRISH METODIKASI”**

Begmurodova Yulduz

Nizomiy nomidagi O’zbekiston

Milliy pedagogika universiteti

Maktabgacha ta’lim fakulteti

VI-bosqich talabasi

Annotatsiya: Ushbu maqolada maktabgacha ta’lim tashkilotlarida qo’g’irchoq teatrini tashkil etish yo’llari, turlari, qo’g’irchoq teatrlarining bola tarbiyasidagi ahamiyati, qo’g’irchoq teatri uchun eng kerakli bo’lgan jihozlar, badiiy asarni qo’g’irchoq teatri orqali ko’rsatish uslublari haqida so’z boradi.

Kalit so’zlar: qo’g’irchoq teatri san’ati, badiiy-estetik tarbiya, teatrilashtirilgan o’yinlar, muloqot qilish qobiliyati, ijodiy faollikni rivojlantirish.

Qo’g’irchoq teatrini sahnalashtirish, uning turlaridan biri sifatida, maktabgacha yoshdagi bolani adabiy yoki xalq asarining axloqiy mazmunini anglash va jamoaviy xarakterga ega bo’lgan o’yinda ishtirok etish jarayonida ijtimoiylashtirishning samarali vositasi bo’lib, uni rivojlantirish uchun qulay shart-sharoitlarni yaratadi.

Qo’g’irchoq teatri faoliyati bolaning nutqining ifodaliligini shakllantirish, intellektual va badiiy-estetik tarbiya bilan bog’liq ko’plab pedagogik muammolarni hal qilishga imkon beradi. Qo’g’irchoq teatrilashtirilgan o’yinlarning tarbiyaviy ahamiyati ham juda katta. Bolalar bir-biriga hurmatni rivojlantiradilar. Ular muloqotdagi qiyinchiliklarni engish, o’z-o’zidan shubhalanish bilan bog’liq quvonchni o’rganadilar.

Shubhasiz, teatr faoliyati bolalarni ijodiy shaxs bo’lishga, yangilikni idrok etishga, improvizatsiya qilish qobiliyatiga o’rgatadi. Bolalarning teatr o’yinlariga bo’lgan ishtiyoqi, ularning ichki qulayligi, bo’shligi, kattalar va bola o’rtasidagi oson, avtoritar bo’lmagan aloqa, deyarli darhol yo’qolib ketadigan «men qila

olmayman» kompleksi - bularning barchasi hayratda qoldiradi va o'ziga jalb qiladi. Qo'g'irchoq teatri o'yinida hissiy rivojlanish amalga oshiriladi: bolalar qahramonlarning his-tuyg'ulari, kayfiyatlari bilan tanishadilar. Ular o'zlarining tashqi ifodalash usullarini o'zlashtiradilar, u yoki bu kayfiyatning sabablarini tushunadilar. teatr faoliyati maktabgacha ta'limning eng mashhur va qiziqarli yo'nalishlaridan biridir.

Pedagogik jozibadorlik nuqtai nazaridan, teatrning universalligi, o'yin xarakteri va ijtimoiy yo'nalishi haqida gapirish mumkin. O'yinning barcha turlaridan teatrlashtirilgan o'yin odamning hissiy holatini yuz ifodalari, imoishoralar, intonatsiya orqali tan olish, turli vaziyatlarda o'zini boshqasining o'rniga qo'yish qobiliyatini rivojlantirishga alohida ta'sir ko'rsatadi. yordam berishning tegishli usullarini toping.

Qo'g'irchoq teatri faoliyati tuyg'ular, tajribalar va hissiy kashfiyotlar rivojlanishining bitmas-tuganmas manbai, ma'naviy boylik bilan tanishish usulidir. Natijada, bola dunyoni aqli va qalbi bilan o'rganadi, yaxshilik va yomonlikka munosabatini bildiradi; muloqotdagi qiyinchiliklarni bartaraf etish bilan bog'liq quvonchni o'rganadi, o'z-o'zidan shubhalanadi.

Asosiy muammo maktabgacha ta'lim muassasasida bolalar teatrlari uchun stseneriylarni ishlab chiqish va tasvir yaratish qobiliyatlarini rivojlantirish bilan bog'liq. Axloqiy rivojlanish asoslari teatrlashtirilgan o'yin orqali o'tadi. Nutqni rivojlantirish uchun teatrlashtirilgan o'yinning ahamiyati ham muhimdir: Dialog va monologlarni takomillashtirish, nutqning ifodaliligini o'zlashtirish. Qo'g'irchoq teatri faoliyati tengdoshlari bilan muloqot qilish qobiliyatini rivojlantirish uchun zarur shart-sharoitlarni yaratadi, adabiyotga, xalq ijodiyotiga qiziqish uyg'otadi. Va nihoyat, teatrlashtirilgan o'yin bolaning o'zini namoyon qilish va o'zini o'zi anglash vositasidir. Qo'g'irchoq teatri bolalarning didini shakllantiruvchi eng yorqin emotsional vositalardan biridir. U bolaning tasavvuriga turli yo'llar bilan ta'sir qiladi: so'z, harakat, pantomima, musiqa va boshqalar.

Qo'g'irchoq teatri o'yinlarida ishtirok etganda, bolalarda odamlar, jonivonlar, o'simliklar hayotidagi voqealar haqida g'oyalar shakllanadi, bu ularga atrofdagi dunyoni yaxshiroq tushunish imkoniyatini beradi. Shu bilan birga, teatrlashtirilgan o'yin bolada o'z ona madaniyati, adabiyoti va teatriga doimiy qiziqish uyg'otadi. Qo'g'irchoq teatrlashtirilgan o'yinlarning tarbiyaviy ahamiyati ham juda katta. Bolalar jamoa bilan ishlashda bir-biriga bo'lgan hurmat shakllanib boradi. Ular muloqotdagi qiyinchiliklarni bartaraf etish, o'z-o'zidan shubhalanish bilan bog'liq quvonchni o'rganadilar.

Teatr san'ati maktabgacha yoshdagi bolaning shaxsiyatini rivojlantirishda muhim ahamiyatga ega, u intellektual va badiiy, estetik, axloqiy tarbiya va shaxsni ijtimoiylashtirish bilan bog'liq muammolarni hal qilishga imkon beradi. Qo'g'irchoq teatri darslarining turlari va mazmuniga quyidagilar kiradi: e'tiborni, kuzatuvchanlikni, jasoratni, topqirlikni, ijodkorlikka tayyorlikni rivojlantiruvchi umumiy rivojlantiruvchi o'yinlar; vosita qobiliyatini rivojlantirish, plastik improvizatsiyani o'z ichiga olgan ritmoplastik mashqlar; kognitiv va ijtimoiy-shaxsiy sohani shakllantirishga qaratilgan psixogimnastika tadqiqotlari; hamma narsa fantastika bo'lgan sahna sharoitida bolalarni harakatga tayyorlaydigan maxsus teatrlashtirilgan o'yinlar, tasavvur va fantaziyani rivojlantiradi; nutq madaniyati va texnikasi, nafas olishni, diksiyani, intonatsiyani va nutqni ifodalashning boshqa vositalarini takomillashtirish bo'yicha vazifalar; teatr san'ati haqida suhbatlar va viktorinalar; etyudlar va o'yinlar teatr qo'g'irchoqlarini nazorat qilish, qo'l mushaklarini rivojlantirish, chidamlilik kabi malakalar rivojlanib boradi.

Qo'g'irchoq teatri san'ati orqali uning ifodali tili bilan tanishishga hissa qo'shadi, bu esa shaxsning axloqiy asoslarini, g'oyalarini, harakatlarini idrok etish, tushunish va talqin qilish ko'nikmalarini shakllantirishga zamin yaratadi; o'zaro muloqot qilish, jamoaviy ishlash ko'nikmalarini shakllantirish. Ushbu yondashuvga muvofiq, dastur quyidagi rivojlanish yo'nalishlarida bolalarning shaxsiyati, motivatsiyasi va qobiliyatlarini rivojlantirishni ta'minlaydi: ijtimoiy-kommunikativ, kognitiv, nutq, badiiyyestetik va jismoniy.

Ko'rsatilgan qarama-qarshiliklar va ularni hal qilish zarurati ilmiy muammoning dolzarbligini, teatr faoliyatida katta yoshdagi maktabgacha yoshdagi bolalar dunyosining yaxlit rasmini shakllantirish nuqtai nazaridan yangi pedagogik echimlarni izlashni belgilaydi. Bolalar bog'chasida teatr faoliyati bolaning ijodiy salohiyatini ochib berish, shaxsning ijodiy yo'nalishini tarbiyalash uchun yaxshi imkoniyatdir. Bolalar atrofidagi dunyoda qiziqarli g'oyalarni payqash, ularni o'zida mujassamlashtirgan, qahramonning o'zlarining badiiy qiyofasini yaratishni o'rganadilar, ijodiy tasavvurni, assotsiativ fikrlashni, g'ayrioddiy daqiqalarni ko'rish qobiliyatini rivojlantiradilar.

Qo'g'irchoq teatri har qanday qahramon nomidan bilvosita ko'plab muammoli vaziyatlarni hal qilishga imkon beradi, bu uyatchanlik, o'ziga ishonchsizlik, uyatchanlikni engishga yordam beradi. Misol: qo'rqqoq bolaga ayiq roli beriladi va u rolga qayta kirib, kuchli, jasur xarakter qiyofasini oladi va o'zini boshqacha his qiladi. Shuningdek, u jamoat oldida chiqishni va xarakterli harakat qilishni, qo'rqqoqlik va qattiqqo'llikni engishni biladi. Bola o'zini boshqacha his qila boshlaydi, harakat qiladi, gapiradi. Guruhda tarbiyachi bolalarning ijodiy faolligini rivojlantirish uchun sharoit yaratishi kerak. Qo'g'irchoq teatrida spektaklni erkin va erkin ushlab turish qobiliyatini rivojlantirish bilan ijodkorlikni rag'batlantirib boriladi.

Bolalarni teatr madaniyati bilan tanishtirish (teatr janrlari, qo'g'irchoq teatrlarining har xil turlari bilan tanishish) bolaning tafakkuri rivojlantirishning asosiy vositalaridan biridir.

Buning uchun har bir yosh guruhida teatr zonasi yoki ertak burchagi jihozlanishi kerak. Niqob yoki boshqa jihozlarni kiygan bola o'zini ko'zgu oldida ma'lum bir rolda tasavvur qilsa, u g'oyani rivojlantira boshlaydi. Shubhasiz, teatr faoliyati bolalarni yangilikni idrok eta oladigan, improvizatsiya qilish qobiliyatiga ega ijodiy shaxs bo'lishga o'rgatadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1.Saidova M. EDUCATE STUDENTS BY SOLVING TEXTUAL PROBLEMS //European Journal of Research and Reflection in Educational Sciences Vol. – 2019. – Т. 7. – №. 12.

2.Алиходжаева, Г. С. (2023). ПРОБЛЕМА ЛИЧНОСТИ В СОВРЕМЕННОЙ ПСИХОЛОГИИ. Analysis of world scientific views International Scientific Journal, 1, 88-94.

3. Алиходжаева, Г. С. (2023, September). ИССЛЕДОВАТЕЛЬСКИЕ МЕТОДЫ ДЕТСКОЙ ПСИХОЛОГИИ. In INTERNATIONAL SCIENTIFIC CONFERENCE" SCIENTIFIC ADVANCES AND INNOVATIVE APPROACHES" (Vol. 1, No. 3, pp. 68-74).

4. Алиходжаева, Г. С. (2023, January). РАЗВИТИЕ КОГНИТИВНОЙ АКТИВНОСТИ У СТАРШИХ ДОШКОЛЬНИКОВ. In INTERNATIONAL SCIENTIFIC CONFERENCE" INNOVATIVE TRENDS IN SCIENCE, PRACTICE AND EDUCATION" (Vol. 2, No. 1, pp. 21-29).

5. Алиходжаева, Г. С. (2021). ФОРМИРОВАНИЕ ПОЗНАВАТЕЛЬНОЙ СФЕРЫ И ИНТЕЛЛЕКТУАЛЬНЫХ СПОСОБНОСТЕЙ ДЕТЕЙ ДОШКОЛЬНОГО ВОЗРАСТА. Экономика и социум, (10 (89)), 435-438.

6.Алиходжаева, Г. С. (2022). РАЗВИТИЕ ХУДОЖЕСТВЕННО-ТВОРЧЕСКОЙ ОДАРЕННОСТИ ДЕТЕЙ ДОШКОЛЬНОГО ВОЗРАСТА В ОБРАЗОВАТЕЛЬНОМ ПРОСТРАНСТВЕ. International Academic Research Journal Impact Factor 7.4, 1(6), 255-261.

7.Алиходжаева, Г. С. ОРГАНИЗАЦИЯ МЕТОДИЧЕСКОЙ РАБОТЫ В ДОШКОЛЬНЫХ ОБЩЕОБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ ОРГАНИЗАЦИЯХ. ТОШКЕНТ-2021, 42.

8. Алиходжаева, Г. С. (2021). ФОРМИРОВАНИЕ СОЦИАЛЬНО-КОММУНИКАТИВНОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ У ДЕТЕЙ СТАРШЕГО ДОШКОЛЬНОГО. Экономика и социум, (5-1), 46-50.

9. Алиходжаева, Г. С. (2022). ФОРМИРОВАНИЕ САМООЦЕНКИ У ДЕТЕЙ ДОШКОЛЬНОГО ВОЗРАСТА. Results of National Scientific Research International Journal, 1(6), 260-265.

10. Алиходжаева Г.С. (2022). Formation of Self-Estimation in Preschool Children. Spanish Journal of Society and Sustainability, 3, 6-8.